

KS. RAFAŁ LEŚNICZAK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

POLSCY LIDERZY RELIGIJNI I POLITYCZNI WOBEC KRYZYSU MIGRACYJNEGO I AKTÓW TERRORYZMU (2015–2016) PRZEKAZ INSTYTUCJONALNY A PRZEKAZ MEDIALNY¹

Słowa kluczowe: kościoły chrześcijańskie, kryzys migracyjny, lider polityczny, terroryzm

1. Wprowadzenie i metodologia pracy. 2. Stanowisko Kościołów chrześcijańskich w Polsce na temat kryzysu migracyjnego i aktów terrorystycznych. 2.1. Stanowisko wobec kryzysu migracyjnego. 2.2. Stanowisko wobec aktów terrorystycznych. 3. Stanowisko polskich liderów politycznych w kwestii kryzysu migracyjnego i aktów terrorystycznych. 3.1. Stanowisko wobec kryzysu migracyjnego. 3.2. Stanowisko wobec aktów terrorystycznych. 4. Prasa opiniotwórcza o stanowisku liderów religijnych i politycznych w kwestii kryzysu migracyjnego i aktów terrorystycznych. 4.1. Stanowisko liderów religijnych w relacjach GW i Rz. 4.2. Stanowisko liderów politycznych w relacjach GW i Rz. 5. Interpretacja wyników i wnioski

1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA PRACY

31 sierpnia 2015 r., kanclerz Niemiec Angela Merkel, podczas konferencji prasowej w Berlinie, oświadczyła, że Niemcy jako silny kraj są gotowe przyjąć dużą liczbę uchodźców z Bliskiego Wschodu, w celu rozwiązania narastającego kryzysu migracyjnego. Deklaracja ta, znana jako *Wir schaffen das!*, przynagliła innych europejskich liderów religijnych i politycznych do zajęcia stanowiska wobec tzw. *Willkommenskultur*². W latach 2015–2016 odnotowuje się w krajach Europy Zachodniej liczne zamachy terrorystyczne, które skłoniły do postawienia

¹ Artykuł jest ponownym spojrzeniem na tematykę zawartą w artykule *Polish political and religious leaders on the migrant crisis and terrorist attacks in 2015 – reality versus mediatized communication*, „Revista Română de Jurnalism și Comunicare” 2018, nr 1.57, 5–19, ISSN 1842-256x.

² M. Muzalevskaya, *Europe's refugee crisis: A comparative analysis of Germany and France*, Thesis prepared for the Degree of Master of Arts, International Affairs Frederick S. Pardee School of Global Studies, Boston University, August 22, 2016, s. 64–68; M. Bergfeld, *Germany's Willkommenskultur*, „Global Labour Journal”, nr 8.1 (2017), s. 80–89; C. Hann, *The fragility of Europe's Willkommenskultur*, „Anthropology Today”, nr 31.6 (2015), s. 1–2; M. Dahl, A. Dziudzik, *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu imigracyjnego z 2015 roku*, „Unia Europejska.pl”, nr 244.3 (2017), 17–25.

pytania o ewentualny związek między napływem uchodźców i nasilającymi się aktami terrorystycznymi³.

W tekście autor podejmuje analizę oficjalnych wypowiedzi liderów Kościołów chrześcijańskich w Polsce⁴ oraz liderów największych polskich partii politycznych⁵ o kryzysie migracyjnym w Europie⁶ i atakach terrorystycznych w Europie, dokonywanych przez tzw. Państwo Islamskie⁷. Przyjęto założenie, że stanowisko liderów religijnych powinno zostać wyeksponowane w oficjalnych komunikatach zamieszczonych na stronach internetowych Kościołów, a stanowisko liderów politycznych – w deklaracjach umieszczonych na oficjalnych stronach internetowych poszczególnych partii. Niektóre z tych stanowisk zostały zacytowane w mediach opiniotwórczych, a także w publikacjach politologicznych, z których autor skorzystał w podjętej analizie.

Zmediatyzowany komunikat poglądów liderów politycznych uzyskano na podstawie analizy prasoznawczej dwóch najbardziej opiniotwórczych polskich dzienników, tj. ogólnopolskich stron „Gazety Wyborczej” (GW) i „Rzeczpospolitej” (Rz)⁸. Badania objęły edycje papierowe tych tytułów prasowych w okresach bezpo-

³ T. Nail, *A tale of two crises: Migration and terrorism after the Paris attacks*, „Studies in Ethnicity and Nationalism”, nr 16.1 (2016), s. 158–167; S. Zunes, *Europe's Refugee Crisis, Terrorism, and Islamophobia*, „Peace review”, 29.1 (2017), s. 1–6; V. Bove, T. Böhmelt, *Does immigration induce terrorism?*, „The Journal of Politics”, nr 78.2 (2016), s. 572–588.

⁴ Autor dokonuje analizy wypowiedzi liderów największych Kościołów chrześcijańskich: Kościoła rzymskokatolickiego, Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP, Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP. (Por. Główny Urząd Statystyczny, *Wyznania religijne w Polsce 2012–2014*, Warszawa 2016, s. 14). Odsetek reprezentantów ww. kościołów spośród ogółu ludności Polski przedstawia się następująco: Kościół rzymskokatolicki – 87,7 proc., Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny – 0,4 proc., kościoły protestanckie i tradycji protestanckiej – łącznie 0,3 proc. W tekście autor traktuje jako synonimiczne pojęcia „lider religijny” i „zwierzchnik religijny”.

⁵ Analizie zostały poddane wypowiedzi liderów partii politycznych, mających swoich reprezentantów w Sejmie Rzeczypospolitej VIII kadencji, który został wyłoniony po wyborach przeprowadzonych 25.10.2015. Chodzi zatem o przedstawicieli Prawa i Sprawiedliwości (PiS), Platformy Obywatelskiej (PO), Kukiz'15, Nowoczesnej (.N), Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL). (Por. Państwowa Komisja Wyborcza, *Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, http://parlament2015.pkw.gov.pl/349_wyniki_sejm [dostęp: 1.05.2020]).

⁶ S. Carrera, S. Blockmans, D. Gros, E. Guild, *The EU's Response to the Refugee Crisis: Taking Stock and Setting Policy Priorities* (December 16, 2015). CEPS Essay, No. 20/16 December 2015, <https://ssrn.com/abstract=2715460> (dostęp: 1.05.2020).

⁷ Zasadnicza uwaga badawcza autora została skoncentrowana na ataku terrorystycznym w Paryżu 13.11.2015 r., choć stanowisko polskich liderów religijnych i politycznych uwyraźniło się w 2016 r. Z tego też powodu perspektywa ocena reakcji przywódców na akty terroru, dokonane przez tzw. Państwo Islamskie, nie ogranicza się jedynie do 2015 r. i obejmuje również akty terroru w Brukseli 22.03.2016 r. i Nicei 14.07.2016 r. (P. Nesser, A. Stenersen, E. Oftedal, *Jihadi Terrorism in Europe: The IS-Effect*, „Perspectives on terrorism”, 10.6 (2016), <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/553/html> (dostęp: 1.05.2020).

⁸ Według raportów Instytutu Monitorowania Mediów z 2015 i 2016 r., dzienniki „Gazeta Wyborcza” i „Rzeczpospolita” należały do dwóch najbardziej opiniotwórczych polskich mediów. (Instytut Monitorowania Mediów, *Najbardziej opiniotwórcze polskie media w 2015 roku*, s. 3, https://www.imm.com.pl/sites/default/files/raporty/najbardziej_opiniotworcze_media_w_2015.pdf (dostęp: 1.05.2020);

średnio następujących po niemieckiej deklaracji *Wir schaffen das!* (1–15 września 2015 r.) oraz po zamachach w Paryżu (14–20 listopada 2015 r.). Zdaniem autora, zaproponowany zakres czasowy badań jest dostatecznie długi, aby zweryfikować echa prasowe stanowisk przywódców religijnych i politycznych w dzienniku opiniotwórczym.

W przypadku liderów religijnych badaniami został objęty dodatkowo czas od 1 lipca 2016 do 7 lipca 2016 r., ze względu na ewentualne echa prasowe wspólnego przesłania w sprawie uchodźców, podpisanego 30 czerwca 2016 r. przez Polską Radę Ekumeniczną i Konferencję Episkopatu Polski⁹.

Materiał badawczy stanowiły te teksty prasowe, które zawierały przynajmniej jedno z następujących słów: „migracja”, „kryzys”, „terroryzm”, „uchodźca”, „ISIS”, „Państwo Islamskie”, „zamach” oraz nazwisko lidera religijnego/politycznego. Dodatkowym kryterium doboru tekstów było, aby publikacje rzeczywiście odwoływały się do podjętej w badaniach tematyki kryzysu migracyjnego w Europie oraz aktów terrorystycznych. Obecność tych słów mogła być bowiem jedynie akcydentalna i nie odnosić się do tematu analizy.

Stanowisko liderów religijnych i politycznych¹⁰ oraz ich zmediatyzowany komunikat, zostały przyporządkowane przez autora, w przypadku badanej cechy „kryzys migracyjny”, do jednej z następujących kategorii: „pełna aprobata”, „aprobata z zastrzeżeniami”, „neutralna”, „dezaprobata”¹¹. W przypadku badanej cechy „akty terrorystyczne”, stanowiska wyrażone w oficjalnych komunikatach, jak i w formie zmediatyzowanej, zostały zaklasyfikowane do jednej z następujących kategorii: „asocjacja”, „brak asocjacji”, „neutralna”¹².

Instytut Monitorowania Mediów, *Najbardziej opiniotwórcze polskie media w 2016 roku*, s. 3, https://www.imm.com.pl/sites/default/files/raporty/najbardziej_opiniotworcze_media_w_2016_0.pdf (dostęp: 1.05.2020).

⁹ *Przesłanie Kościołów w Polsce w sprawie uchodźców*, 30.06.2016, <http://episkopat.pl/przeslanie-kosciolow-w-polsce-w-sprawie-uchodzcow-2/> (dostęp: 1.05.2020).

¹⁰ Autor traktuje stanowisko lidera religijnego jako tożsame ze stanowiskiem danego Kościoła, a stanowisko lidera politycznego utożsamia ze stanowiskiem partii, do której polityk przynależy.

¹¹ W ramach badanej cechy „kryzys migracyjny” (sposób zaprezentowania stanowiska lidera religijnego/politycznego w kwestii kryzysu migracyjnego) autor wyszczególnia następujące kategorie i przyjmuje ich następujące rozumienie: „pełna aprobata” – gotowość bezwarunkowego przyjęcia uchodźców do Polski oraz udzielenia im potrzebnej pomocy; „aprobata” – gotowość warunkowego przyjęcia uchodźców do Polski oraz udzielenia im pomocy, ale nie bezwarunkowej, np. z zastrzeżeniami dotyczącymi liczby przyjętych uchodźców, okresu czasu przebywania na terytorium RP; „neutralna” – wysoki stopień ogólnikowości wypowiedzi; „dezaprobata” – odmowa udzielenia pomocy uchodźcom lub też deklaracja pomocy uchodźcom, z wyraźnym podkreśleniem odmowy udzielenia im azylu w Polsce.

¹² Autor dokonał badań dotyczących określenia opinii liderów religijnych i politycznych, a także określenia zmediatyzowanego przekazu tych opinii, w kwestii ewentualnego powiązania przyczynowego zamachów z napływem dużej liczby uchodźców. Z tego też powodu autor wyróżnia następujące kategorie w ramach badanej cechy „akty terrorystyczne” (sposób zaprezentowania stanowiska lidera religijnego/politycznego w kwestii aktów terrorystycznych), i przyjmuje ich następujące rozumienie: „asocjacja” – powiązanie zamachów terrorystycznych z kryzysem migracyjnym; „brak asocjacji” – postawa negacji związku między zamachami terrorystycznymi a kryzysem migracyjnym; „neutralna” – brak odniesienia w komunikatach liderów religijnych i politycznych/tekstach prasowych do ewentualnego związku między kryzysem migracyjnym i terroryzmem.

W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy przekaz instytucjonalny był zbieżny z przekazem medialnym, czy raczej uwidoczniły się zasadnicze różnice, a także próba uzasadnienia ewentualnych różnic. Autor posługuje się w badaniach metodą analizy zawartości prasowej oraz analizy systemowej.

2. STANOWISKO KOŚCIOŁÓW CHRZEŚCIJAŃSKICH W POLSCE NA TEMAT KRYZYSU MIGRACYJNEGO I AKTÓW TERRORYSTYCZNYCH

2.1. STANOWISKO WOBEC KRYZYSU MIGRACYJNEGO

Kościół rzymskokatolicki jest najliczniej reprezentowanym związkiem wyznaniowym w Polsce. Konferencja Episkopatu Polski (KEP) w oficjalnych komunikatach, dostępnych na stronie episkopat.pl, jednoznacznie poparła działania zmierzające do wygaszania konfliktów i podkreśliła konieczność pomocy cierpiącym z powodu wojen w krajach ich pochodzenia. W komunikacie z 8 września 2015 r., Prezydium Konferencji Episkopatu Polski wskazało dotychczasowe formy pomocy uchodźcom inicjowane m.in. przez Papieskie Stowarzyszenie – Pomoc Kościołowi w Potrzebie oraz organizację Caritas. W dokumencie biskupi odwołali się do nauczania papieża Franciszka, dotyczącego udzielania pomocy uchodźcom, oraz wyrazili gotowość współpracy z władzami świeckimi w tej kwestii¹³. Episkopat Polski zdystansował się jednak od przyjęcia postawy zapraszającej uchodźców do Polski, czy też propozycji udostępnienia własnych parafii czy ośrodków duszpasterskich uchodźcom, ponieważ w opinii biskupów przynależy to do zadań państwa¹⁴.

Biskup Jerzy Samiec, zwierzchnik Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, w Liście pasterskim *Doświadczajmy mocy modlitwy!* z 30 kwietnia 2015 r. zaapelował o niesienie chrześcijańskiej pomocy uchodźcom, podkreślając jednocześnie złożoność problemu życia emigrantów¹⁵. Podobne stanowisko wyraził on w Liście pasterskim *Otwórzmy serca dla uchodźców* z 9 września 2015 r., w którym zaapelował wobec potrzebujących o chrześcijańską postawę, która jest konsekwencją wyznawanej wiary i powinna wyrazić się w czynie¹⁶. Biskup zauważył, że Polacy

¹³ *Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski ws. Uchodźców*, 8.09.2015, <http://episkopat.pl/komunikat-prezydium-konferencji-episkopatu-polski-ws-uchodzcow-2/> (dostęp: 1.05.2020).

¹⁴ „Gdy chodzi o konkretną pomoc uchodźcom w Polsce, to nie ulega wątpliwości, że główna inicjatywa i odpowiedzialność spoczywa na barkach władzy świeckiej. Ona jest stroną zapraszającą. Ona też z tego tytułu powinna zagwarantować kontrolę, bezpieczeństwo i podstawowe świadczenia dla uchodźców. Strona kościelna nie wyobraża sobie działania w tej materii na własną rękę, bez współpracy z władzami świeckimi” (tamże, p. 4).

¹⁵ J. Samiec, *Doświadczajmy mocy modlitwy! List pasterski Biskupa Kościoła*, 30.04.2015, http://luteranie.pl/nawosci/list_pasterski_biskupa_kosciola,2755.html (dostęp: 1.05.2020).

¹⁶ „Będę wdzięczny za informację z parafii, które przygotowują się do pomocy imigrantom, a te, które się wahają proszę o otwarcie serce”. (J. Samiec, *Otwórzmy serca dla uchodźców. List pasterski Biskupa Kościoła*, 9.09.2015, http://luteranie.pl/nawosci/otworzmy_serca_dla_uchodzcow,3175.html (dostęp: 1.05.2020).

wielokrotnie w swojej historii byli zmuszani do ucieczki z kraju, stąd niezrozumiałe byłoby odmawianie pomocy potrzebującym. Autor dokumentu przywołał przykład Niemiec, które w 2015 r. przyjęły ok. 800 tys. uchodźców¹⁷.

Na łamach ewangelicko-reformowanego czasopisma „Jednota”, będącego urzędowym kanałem komunikacji Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP, zostały przedstawione oficjalne stanowiska przedstawicieli międzynarodowych i krajowych organizacji ekumenicznych, wyznaniowych i międzyreligijnych (m.in. List sekretarza generalnego Światowej Wspólnoty Kościołów Reformowanych, ks. Chrisa Fergusona, w sprawie kryzysu uchodźczego w Europie) jednoznacznie popierających niesienie pomocy uchodźcom¹⁸. Warto zauważyć, że Ewa Józwiak, prezes Synodu Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP w sprawie sytuacji w Iraku, odbywającego się 6–7 września 2014 r. w Warszawie, jest autorem apelu do polskich władz, w którym domagała się bezwłocznego i stanowczego działania, mającego na celu zapobieżenie kryzysowi humanitarnemu oraz poprawę sytuacji mniejszości religijnych, w tym chrześcijan, prześladowanych i mordowanych za swoją wiarę w Iraku¹⁹. W stanowisku Kościoła ewangelicko-reformowanego autor nie doszukał się jednak aprobaty bezwarunkowego otwarcia granic Polski dla uchodźców i przyjmowania ich na czas nieokreślony.

Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP, w związku z kryzysem migracyjnym, wystosował we wrześniu 2015 r. w Ruse w Bułgarii List pasterski Europejskiej Rady Metodystycznej do metodystycznych zborów, opublikowany na oficjalnej stronie internetowej Kościoła ewangelicko-metodystycznego oraz na łamach „Pielgrzyma Polskiego”, dwumiesięcznika tegoż Kościoła chrześcijańskiego²⁰. Rada zwróciła uwagę na konieczność odnowy rozumienia oraz praktykowania zobowiązania do radykalnej chrześcijańskiej gościnności wobec wszystkich. Kościoły metodystyczne są wezwane m.in. do odrzucenia fałszywych narracji, uogólnień oraz negatywnych stereotypów, do okazania odwagi i wsparcia tych, którzy ośmielają się otworzyć swoje drzwi oraz zaoferować gościnność potrzebującym²¹.

Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny również nie pozostał obojętny na kryzys migracyjny drugiej dekady XXI w. Metropolita Polski i Warszawy, Sawa, w słowie skierowanym do uczestników XXII Konferencji Międzynarodowej Fundacji Jedności Prawosławnych Narodów, która odbywała się 11–14 kwietnia 2016 r. w Pirocie w Serbii, powiedział: „Należy zrobić wszystko, by skala uchodźstwa,

¹⁷ Por. tamże.

¹⁸ G. Giemza, *Polska Rada Ekumeniczna wobec aktualnego kryzysu migracyjnego*, w: *Swój i obcy w kontekście współczesnego kryzysu migracyjnego. Doświadczenia i zadania Kościołów i społeczeństwa*, red. Z. Glaeser, G. Giemza, Warszawa 2017, s. 38–39.

¹⁹ E. Józwiak, *Apel Synodu Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP w sprawie sytuacji w Iraku*, 10.09.2014, <http://www.reformowani.pl/index.php/kosciol/oswiadczenia/97-2014-apel-synodu-kosciola-ewangelicko-reformowanego-w-rp-w-sprawie-sytuacji-w-iraku> (dostęp: 1.05.2020).

²⁰ *List pasterski w sprawie uchodźców przygotowany przez Europejską Radę Metodystyczną we wrześniu 2015 r. w Ruse (Bułgaria)*, <http://metodysci.pl/list-pasterski/> (dostęp: 1.05.2020); *List pasterski Europejskiej Rady Metodystycznej do metodystycznych zborów*, „Pielgrzym Polski”, 908 XI–XII/2015, s. 23. (za: G. Giemza, dz.cyt., s. 39–40).

²¹ Tamże.

jednego z najtrudniejszych problemów współczesnego świata, się nie rozwijała. Jest to zadanie, stojące przed wszystkimi chrześcijanami. Jego głównym celem jest obrona chrześcijan²².

Przedstawiciele Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej i Konferencji Episkopatu Polski (m.in. biskup Jerzy Samiec z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, biskup Marek Izdebski z Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP, biskup Andrzej Malicki z Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP, Metropolita Sawa, Prawosławny Metropolita Warszawski i Całej Polski, arcybiskup Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP) podpisali 30 czerwca 2016 r. wspólne przesłanie w sprawie uchodźców²³. W dokumencie autorzy podkreślili, że zadaniem Kościołów jest spełnianie czynów miłosierdzia wobec osób uciekających przed wojną, prześladowaniami i śmiercią. Duchowni zwrócili uwagę na pomoc, której Polska doświadczyła w latach 80. XX w. od krajów Europy Zachodniej oraz pomoc, którą okazała dekadę później Białorusinom, Ukraińcom i Czechenom. W przesłaniu można przeczytać: „Nie ulega wątpliwości, że rozwiązanie problemu migracyjnego w Polsce i w Europie wymaga współpracy ludzi dobrej woli na wielu płaszczyznach. Potrzebna jest hojność i roztropność, otwarcie serca i ustanowienie praw gwarantujących poszanowanie godności własnych obywateli i tych, którzy proszą o pomoc. Chrześcijanie powinni dążyć do współpracy z odpowiednimi organami władzy państwowej i organizacji społecznych. Tylko szeroko zakrojona akcja humanitarna i uwzględnienie politycznych i ekonomicznych przyczyn istniejących trudności może doprowadzić do rzeczywistej poprawy sytuacji. Niech będzie ona również impulsem dla rozwoju wolontariatu, także na poziomie naszych parafii, aby skutecznie i odpowiedzialnie zaradzić rodzącym się problemom²⁴. W dokumencie tym autor nie odnotował deklaracji gotowości liderów Kościołów chrześcijańskich do bezwarunkowego przyjęcia uchodźców do Polski oraz udzielenia im potrzebnej pomocy.

Przeprowadzona analiza stanowiska liderów religijnych wobec kwestii „kryzys migracyjny” klasyfikuje stanowisko Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP oraz Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP do kategorii „pełna aprobata”, pozostałych zaś Kościołów do kategorii „aprobata”.

2.2. STANOWISKO WOBEC AKTÓW TERRORYSTYCZNYCH

Stanowisko liderów Kościołów chrześcijańskich dotyczące zamachów terrorystycznych jest jednoznaczne. Duchowni potępili akty terroru w Paryżu, wezwali do modlitwy za zabitych i rannych, wyrazili solidarność z narodem francuskim. Arcybiskup Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP, napisał 14 listopada 2015 r. na Twitterze: „Współczuję, modlę się i zapewniam o solidarności Kościoła katolickiego w Polsce z Francuzami”. Na stronie Katolickiej Agencji Informacyjnej moż-

²² A. Radziukiewicz, *Stanęli u drzwi*, „Przeгляд Prawosławny”, maj 2016, s. 14. [za: G. Giemza, dz.cyt., s. 41].

²³ *Przesłanie Kościołów w Polsce...*, dz.cyt.

²⁴ Tamże.

na również przeczytać, że „Kilka godzin później biskupi polscy wystosowali list do arcybiskupa Paryża. W imieniu Kościoła katolickiego w Polsce, arcybiskup Gądecki zapewnił, że biskupi polscy, kapłani i wierni świeccy, łączą się w modlitwie, aby Francja mogła cieszyć się trwałym pokojem i bezpieczeństwem swoich obywateli. Jest to modlitwa, aby nigdy więcej nie było zamachów, które są przeciw uniwersalnemu prawu Bożemu i przykazaniu miłości Boga i bliźniego”²⁵. Postawę biskupów katolickich autor klasyfikuje w badanej cesze „akty terrorystyczne” do kategorii „neutralna”. Nie doszukał się bowiem w wypowiedziach arcybiskupa Gądeckiego jasnego stwierdzenia, że między kryzysem migracyjnym i aktami terroru istnieje bądź nie istnieje związek.

Zwierzchnik Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP, ks. Jerzy Samiec, po aktach terrorystycznych dokonanych w stolicy Francji, 14 listopada 2015 r., zaapelował o działania na rzecz pokoju i pokojowego współistnienia, o modlitwę o mądrość dla polityków, o modlitwę za uchodźców²⁶. Zaapelował o przyjęcie postawy niełączenia obecności migrantów oraz aktów terrorystycznych: „Módlmy się o uchodźców, których sytuacja tak bardzo trudna, została jeszcze bardziej skomplikowana zamachami. Niezależnie od wyznawanej religii, większość z nich uciekała przed terrorem, który zapanował w ich ojczyznach, teraz będą przyjmowani ze strachem przez dużą część społeczeństw w krajach, w których chcieli prowadzić bezpieczne życie”²⁷. Stanowisko tegoż Kościoła autor zaklasyfikował do kategorii „brak asocjacji”.

Na oficjalnej stronie internetowej Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP zostało zamieszczone słowo Zwierzchnika Konferencji Centralnej Europy Środkowej i Południowej tegoż Kościoła, biskupa Patricka Streiffa, który w obliczu zamachów w Paryżu zapewnił o modlitwie w intencji ofiar i rannych. Odpowiedzią na terror winny być wzmożone wysiłki, mające na celu zaprowadzenie pokoju. Biskup Streiff zapewnił o gotowości Kościoła ewangelicko-methodystycznego do niesienia pomocy wszystkim uchodźcom, potrzebującym pomocy, niezależnie od religijnych przekonań i do budowania otwartego, demokratycznego i różnorodnego społeczeństwa. Takiego nastawienia nie powinny zmieniać również ataki terrorystyczne²⁸.

²⁵ KAI, *Kościół po zamachach w Paryżu*, 16.11.2015, <https://ekai.pl/kosciol-po-zamachach-w-paryzu/> (dostęp: 1.05.2020).

²⁶ J. Samiec, *Modlitwa ma olbrzymią moc. Wspominając ofiary zamachów w Paryżu*, 14.11.2015, http://luteranie.pl/nawosci/modlitwa_ma_olbrzymia_moc,3437.html (dostęp: 1.05.2020).

²⁷ Tamże.

²⁸ *Słowo biskupa*, 16.11.2015, <http://metodysci.pl/slowo-biskupa/> (dostęp: 1.05.2020); “In einer Zeit, in der Flüchtlinge in grosser Zahl in unseren europäischen Ländern ankommen, wollen wir Politiker und die Zivilgesellschaft darin unterstützen, Flüchtlingen eine Bleibe zu geben, ob für eine begrenzte Zeit oder längerfristig und ungeachtet ihrer religiösen Überzeugung. In einer Zeit, in der terroristische Attacken bis nach Europa hinein reichen, wollen wir all jene unterstützen, die das Flüchtlingselend im Nahen Osten, in den Staaten rund um Syrien, und in vielen Gebieten Afrikas lindern helfen, ob durch staatliche Entwicklungszusammenarbeit oder nicht-staatliche Hilfsorganisationen”. (P. Streiff, „*Frieden stiften und Flüchtlingselend lindern*”, 16.11.2015, <http://www.emk-schweiz.ch/de/news-und-publikationen/news/newsdetail/artikel/2015/nov/-a34915bd35.html> [dostęp: 1.05.2020]).

Stanowisko Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w RP autor zaklasyfikował do kategorii „brak asocjacji”.

Konsystorz Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP, w oświadczeniu wydanym w związku z zamachami w Paryżu, zaapelował o „pokorną modlitwę i postawę solidarności ze zranionym Narodem Francuskim”²⁹. Autor nie odnalazł w wypowiedziach liderów religijnych tegoż Kościoła apelu o niekojarzenie aktów terroryzmu z napływem migrantów do Europy, stąd stanowisko Kościoła ewangelicko-reformowanego zostało przyporządkowane do kategorii „neutralna”.

Natomiast na oficjalnej stronie internetowej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego <http://www.orthodox.pl> autor nie odnalazł stanowiska zwierzchnika tegoż Kościoła wobec zamachów terrorystycznych w Paryżu, stąd też zostało ono zaklasyfikowane do kategorii „neutralna”.

Tabela 1. Stanowisko Kościołów chrześcijańskich w Polsce w badanych cechach „kryzys migracyjny” i „akty terrorystyczne”

Kościół chrześcijański / kategoria	„Kryzys migracyjny”	„Akty terrorystyczne”
Kościół rzymskokatolicki	aprobata	neutralna
Kościół ewangelicko-augsburski	pełna aprobata	brak asocjacji
Kościół ewangelicko-reformowany	aprobata	neutralna
Kościół ewangelicko-methodystyczny	pełna aprobata	brak asocjacji
Polski autokefaliczny Kościół prawosławny	aprobata	neutralna

Źródło: Opracowanie własne.

3. STANOWISKO POLSKICH LIDERÓW POLITYCZNYCH W KWESTII KRYZYSU MIGRACYJNEGO I AKTÓW TERRORYSTYCZNYCH

3.1. STANOWISKO WOBEC KRYZYSU MIGRACYJNEGO

W programie wyborczym PiS z 2015 r. nie znalazło się bezpośrednio odniesienie do kwestii narastającej liczby uchodźców, jedynie dość ogólnikowa deklaracja zawarta w drugim dokumencie programowym partii, powstałym po konwencji programowej w Katowicach 3–5 lipca 2015 r., o stworzeniu w Polsce warunków, w których Polacy na emigracji oraz cudzoziemcy będą wiązać się z Polską³⁰. Prawo

²⁹ mk, *Głosy polskich Kościołów po zamachach w Paryżu*, 15.11.2015, <https://ekumenia.pl/aktualnosc/glosy-polskich-kosciolow-po-zamachach-w-paryzu/> (dostęp: 1.05.2020).

³⁰ M. Duszczyk, *Scenariusze rozwoju sytuacji. Czy „kryzys ukraiński” zmieni polską politykę imigracyjną?*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, nr 2(41)/2016, s. 49.

i Sprawiedliwość jako zwycięska partia polityczna w wyborach parlamentarnych 2015 r. otwarcie sprzeciwiła się jednak polityce migracyjnej kanclerz Angeli Merkel, dotyczącej przyjmowania uchodźców i od objęcia rządów w 2015 r. niezmiennie sprzeciwia się relokacji imigrantów do poszczególnych państw UE, w tym Polski³¹. Co więcej, lider tej partii, Jarosław Kaczyński, wyraził pogląd, że przyjęcie przez Polskę uchodźców z Bliskiego Wschodu radykalnie obniżyłoby poziom bezpieczeństwa w Polsce³². Zdaniem politologów, poglądy Kaczyńskiego uległy radykalizacji po zdobyciu przez PiS większości parlamentarnej po wyborach z 25 października 2015 r.³³. Stanowisko liderów Prawa i Sprawiedliwości w badanej cesze „kryzys migracyjny” autor przyporządkował do kategorii „dezaprobata”.

Podejście Platformy Obywatelskiej charakteryzowało się postawą gotowości przyjęcia uchodźców do Polski. Ewa Kopacz, jeszcze jako premier rządu, 22 września 2015 r., na spotkaniu ministrów spraw wewnętrznych państw Unii Europejskiej w Brukseli, zaakceptowała decyzję o podziale uchodźców³⁴. W debacie sejmowej między Kopacz a Kaczyńskim 16 września 2015 r. uwyraźnił się jej głos wspierający postawę otwartości wobec uchodźców, jak powiedziała polityk PO – wobec „oblicza antyeuropejskiego i ksenofobicznego” lidera PiS³⁵. Miała być to jednak „mądra polityka, która zagwarantuje, że polskiemu społeczeństwu nie zagrazi niekontrolowana fala emigracji”³⁶. Stanowisko PO autor zaklasyfikował do kategorii „aprobata”.

W programie wyborczym (przed wyborami parlamentarnymi w 2015 r.) Polskiego Stronnictwa Ludowego, Komitetu Wyborców Kukiz’15 oraz Nowoczesnej Ryszarda Petru nie odnotowuje się żadnego odniesienia do kwestii przyjmowania uchodźców³⁷.

Na podstawie innych wypowiedzi niezapisanych w programie partii, można stwierdzić, że lidera partii Kukiz’15, Pawła Kukiza, w kwestii pomocy uchodźcom i przyjmowaniu ich do Polski charakteryzuje zmienność. Podczas kampanii parlamentarnej w 2015 r. z jednej strony wsparł on apel papieża Franciszka, dotyczący przyjmowania przez parafie uchodźców, z drugiej zaś napisał list do Donalda Tuska,

³¹ IAR, PAP, PiS ws. *przyjmowania uchodźców: nasze stanowisko jest niezmienne*, 30.12.2017, <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1974284,PiS-ws-przyjmowania-uchodzcow-nasze-stanowisko-jest-niezmienne> (dostęp: 1.05.2020); M. Buchowski, *A New Tide of Racism, Xenophobia, and Islamophobia in Europe: Polish Anthropologists Swim Against the Current*, „American Anthropologist”, 119.3 (2017), s. 519–523.

³² E. Stępień, *Kaczyński: Przyjmując uchodźców musielibyśmy obniżyć poziom bezpieczeństwa*, 22.05.2017, <http://www.polskatimes.pl/fakty/polityka/a/kaczynski-przyjmujac-uchodzcow-musieliby-smy-obnizyc-poziom-bezpieczenstwa,12100302/> (dostęp: 1.05.2020).

³³ W. Weiseł, *Migratory crisis in the eyes of the party leaders during the parliamentary campaign in Poland in 2015*, „Political Preferences”, nr 13 (2016), s. 23–25.

³⁴ *Klamka zapadła: rząd Ewy Kopacz zgodził się na przyjęcie islamskich imigrantów od 2016 roku. Na początek będzie ich 5 tysięcy*, 23.09.2015, <http://wgospodarce.pl/informacje/21156-klamka-zapadla-rzad-ewy-kopacz-zgodzil-sie-na-przyjecie-islamskich-imigrantow-od-2016-roku-na-poczatek-bedzie-ich-5-tysiecy> (dostęp: 1.05.2020).

³⁵ W. Weiseł, art.cyt., s. 25–26.

³⁶ M. Duszczyk, art.cyt., s. 49.

³⁷ Tamże, s. 51.

przewodniczącego Rady Europejskiej, i Martina Schulza, przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, uzasadniający, dlaczego Polska nie powinna przyjmować uciekających z Bliskiego Wschodu przed wojną³⁸. Reakcja na zamachy w Paryżu 13 listopada 2015 r. nakazuje zaklasyfikować stanowisko lidera Kukiz'15 w badanej cesze „kryzys migracyjny” do kategorii „dezaprobaty”³⁹.

Wypowiedzi lidera PSL, Janusza Piechocińskiego, były próbą znalezienia „złotego środka” między oficjalnym stanowiskiem rządu a dominującym sposobem postrzegania tej kwestii przez opinię publiczną. Lider Polskiego Stronnictwa Ludowego nie zaakceptował decyzji Ewy Kopacz, wypracowanej z ministrami UE, dotyczącej przyjęcia do Polski uchodźców. W opinii polityka, w kwestii rozwiązania kryzysu migracyjnego potrzebna jest szeroka dyskusja, także z osobami z opozycji, z prezydentem RP, liderami Kościołów⁴⁰. Brak precyzyjnego stanowiska lidera PSL w analizowanej kwestii, zdecydował o zaklasyfikowaniu go do kategorii „neutralna”.

Zdaniem Ryszarda Petru, lidera Nowoczesnej, Polska powinna zmienić swój wizerunek – kraju, który nie chce przyjmować uchodźców. W opinii polityka, Polacy mają prawo odczuwać lęk, ponieważ wśród uciekinierów są również terroryści. Strategią w rozwiązaniu kryzysu migracyjnego powinno być, zdaniem Petru, tworzenie nowych, o wysokim standardzie, ośrodków dla uchodźców, profesjonalne doradztwo oraz granty wspierające organizacje społeczne i pozarządowe pomagające integracji uchodźców⁴¹. Stanowisko lidera Nowoczesnej autor zaklasyfikował do kategorii „aprobaty”.

3.2. STANOWISKO WOBEC AKTÓW TERRORYSTYCZNYCH

W kwestii stosunku liderów politycznych do zamachów terrorystycznych w Paryżu, uwyraźniła się ze strony członków PiS, PO, PSL, Kukiz'15 i Nowoczesnej postawa dezaprobaty i potępienia działań dżihadystów. Politycy złożyli kondolencje Francji, deklarację ściślejszej koordynacji działań w ramach Unii Europejskiej i większej ochrony granic zewnętrznych UE. Po atakach w Paryżu 13 listopada 2015 r., lider PiS powiedział: „Doszło do wielkiej tragedii. Żal, ból... I jedno życzenie dla Francuzów: bądźcie dzielni, bądźcie silni! To wszystko, co można w tym momencie powiedzieć. I naprawdę bardzo wiele żalu. Dziękuję”⁴². Szef Ministerstwa Spraw We-

³⁸ W. Wcisł, art.cyt., s. 28–29.

³⁹ 14.11.2015, czyli dzień po zamachach terrorystycznych w Paryżu, Paweł Kukiz napisał na Facebooku: „Zastanawiam się, kto jest większym zbrodniarzem – ta dzicz czy polityczne liberalne lewactwo, które dzicz sprowadziło”. (lap/Radio Gdańsk, *Szczuka atakuje Kukiza za jego reakcję na zamachy w Paryżu. „Chory umysł”*, <https://wpolityce.pl/polityka/272104-szczuka-atakuje-kukiza-za-jego-reakcje-na-zamachy-w-paryzu-chory-umysl> [dostęp: 1.05.2020]).

⁴⁰ MAW/PAP, *Piechociński ostro o przyjmowaniu uchodźców: Jestem zdziwiony, czego innego chcieliśmy na szczycie UE*, 10.07.2015, <http://www.newsweek.pl/polska/janusz-piechocinski-krytykuje-decyzje-o-przyjeciu-uchodzcow-do-polski,artykuly,366562,1.html> (dostęp: 1.05.2020); W. Wcisł, dz.cyt., s. 31.

⁴¹ W. Wcisł, art.cyt., s. 31–32.

⁴² sv1, *Jarosław Kaczyński przed ambasadą Francji: „Mam jedno życzenie dla Francuzów: bądźcie dzielni, bądźcie silni!”*, 14.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/271776-jaroslaw-kaczynski-przed>

wewnętrznych i Administracji, Mariusz Błaszczak, z PiS, wyraził opinię, że „w Polsce nie ma zamachów terrorystycznych, bo wycofaliśmy się z decyzji, którą podjął rząd koalicji PO-PSL – przyjmowania tysięcy emigrantów z Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu, zwanych uchodźcami”⁴³. W tym też kluczu asocjacji były zasadniczo odczytywane przez Prawo i Sprawiedliwość akty terroryzmu, kojarzone z obecnością uchodźców.

Lider Kukiz’15 obarczył winą za zamachy terrorystyczne politykę otwartych granic. Po zamachach w Brukseli powiedział: „Konieczne jest wycofanie się rządu z decyzji o przyjmowaniu uchodźców, dlatego apeluję do obywateli o pomoc przy zbieraniu podpisów (pod wnioskiem Kukiz’15 o referendum) w sprawie nieprzyjmowania uchodźców”⁴⁴.

Stanowiska liderów PiS i Kukiz’15 autor zaklasyfikował do kategorii „asocjacja”.

Lider PO, Ewa Kopacz, po zamachach w Paryżu, jako ustępujący premier rządu RP, złożyła kwiaty przed ambasadą Francji w Polsce i powiedziała m.in.: „W imieniu swoim własnym i narodu chcę powiedzieć, że z tego miejsca płynie smutek i solidarność z narodem francuskim. I deklaracja, że nie tylko Polacy i Europejczycy, wszystkie narody świata powinny być jednomyślnie, by skutecznie walczyć z terroryzmem. Dzisiaj giną niewinni ludzie, którzy chcą żyć i pracować. [...] Mocne rozmowy, przyspieszenie tempa w walce z terroryzmem to priorytet na najbliższe tygodnie i miesiące”⁴⁵.

Po zamachach w Nicei lider Nowoczesnej Ryszard Petru powiedział m.in.: „Przede wszystkim chciałem złożyć kondolencje wszystkim rodzinom ofiar i narodowi francuskiemu [...]. To pokazuje, że jesteśmy zagrożeni jako Europa i powinniśmy być zjednoczeni. Europa musi bardzo ściśle współpracować. Fundamentalna jest wspólna europejska sieć informacji antyterrorystycznej. Podstawą jest ścisła koordynacja w ramach Unii i ochrona granic zewnętrznych UE przez Frontex”⁴⁶.

Liderzy Platformy Obywatelskiej, Nowoczesnej oraz PSL podkreślali po tragedii w Paryżu brak związku między obecnością uchodźców w Europie i aktami terro-

ambasada-francji-mam-jedno-zyczenie-dla-francuzow-badzcie-dzielni-badzcie-silni (dostęp: 1.05.2020); Petru o zamachu w Nicei: Na przejazd ciężarówką przez miasto nie jesteśmy przygotowani, 15.07.2016, <https://www.wprost.pl/kraj/10015274/Petru-o-zamachu-w-Nicei-Na-przejazd-ciezarowka-przez-miasto-nie-jestesmy-przygotowani.html> (dostęp: 1.05.2020).

⁴³ TVP Info, Błaszczak: W Polsce nie ma zamachów, bo cofnęliśmy decyzję rządu PO-PSL, 13.04.2017, <https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/26897/Blaszczak-W-Polsce-nie-ma-zamachow-bo-cofnelismy-decyzje-rzadu-PO-PSL.html> (dostęp: 1.05.2020).

⁴⁴ PAP, Kukiz apeluje do rządu: Wycofajcie się z decyzji o przyjmowaniu uchodźców, 22.03.2016, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/516264,zamachy-w-brukseli-kukiz-przyjmowanie-uchodzcow.html> (dostęp: 1.05.2020).

⁴⁵ Iw, Ewa Kopacz składa kwiaty przed ambasadą francuską. „W imieniu swoim własnym i narodu chcę powiedzieć, że z tego miejsca płynie smutek i solidarność”, 14.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/271767-ewa-kopacz-sklada-kwiaty-przed-ambasada-francuska-w-imieniu-swoi-wlasnym-i-narodu-chce-powiedziec-ze-z-tego-miejsca-plynie-smutek-i-solidarnosc> (dostęp: 1.05.2020).

⁴⁶ TVP Info, Petru o zamachach w Nicei: Na przejazd ciężarówką przez miasto nie jesteśmy przygotowani, 15.07.2016, <https://www.wprost.pl/kraj/10015274/Petru-o-zamachu-w-Nicei-Na-przejazd-ciezarowka-przez-miasto-nie-jestesmy-przygotowani.html> (dostęp: 1.05.2020).

rystycznymi⁴⁷. Stąd też stanowiska tychże liderów autor zaklasyfikował do kategorii „brak asocjacji”.

Tabela 2. Stanowisko polskich liderów politycznych w badanych cechach „kryzys migracyjny” i „akty terrorystyczne”

Partia lidera politycznego / kategoria	„Kryzys migracyjny”	„Akty terrorystyczne”
Prawo i Sprawiedliwość	dezaprobata	asocjacja
Platforma Obywatelska	aprobata	brak asocjacji
Kukiz'15	dezaprobata	asocjacja
Nowoczesna	aprobata	brak asocjacji
Polskie Stronictwo Ludowe	neutralna	brak asocjacji

Źródło: Opracowanie własne.

4. PRASA OPINIOTWÓRCZA O STANOWISKU LIDERÓW RELIGIJNYCH I POLITYCZNYCH W KWESTII KRYZYSU MIGRACYJNEGO I AKTÓW TERRORYSTYCZNYCH

4.1. STANOWISKO LIDERÓW RELIGIJNYCH W RELACJACH GW I RZ

Ogółem 9 tekstów GW i 5 tekstów Rz odniosło się do stanowiska liderów religijnych w kwestii kryzysu migracyjnego, natomiast autor nie odnotował ani jednej publikacji prasowej, która zaprezentowałaby stanowisko któregośkolwiek z Kościołów chrześcijańskich wobec zamachów terrorystycznych.

Tabela 3 prezentuje liczbę publikacji zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanej cechy „kryzys migracyjny” w analizowanych tytułach prasowych.

⁴⁷ Tuż po zamachach w Paryżu, w programie TVN24 „Jeden na jeden” szef klubu PO Sławomir Neumann podkreślił, że „Europa nie może się odwrócić plecami od ludzi, którzy uciekają przed mordowaniem”. Zdaniem polityka, „nie da się połączyć tak wprost, że problem uchodźców równa się problem terroryzmu”. (TVN24, *Neumann: Nie każdy uchodźca jest terrorystą*, 16.11.2015, <https://www.wprost.pl/525123/Neumann-Nie-kazdy-uchodzca-jest-terrorysta> [dostęp: 1.05.2020]). W opinii Ryszarda Petru, przyczyną zamachów w Paryżu nie było to, że kanclerz Niemiec Angela Merkel przyjęła za dużą część uchodźców, ale wojna z Państwem Islamskim. „Z kolei polityk PSL Stanisław Żelichowski mówił, że po zamachach w Paryżu „politykom będzie najłatwiej zwalić winę na uchodźców, pokazać, że to ich wina”. Natomiast gdybyśmy w takim kierunku poszli, to niczego nie rozwiążemy – ocenił”. (PAP, *Politycy o kwestii przyjmowania uchodźców w kontekście zamachów w Paryżu*, 15.11.2015, <https://wiadomosci.wp.pl/politycy-o-kwestii-przyjmowania-uchodzcow-w-kontekscie-zamachow-w-paryzu-6027721316082817a> [dostęp: 1.05.2020]).

Tabela 3. Stanowiska Kościołów chrześcijańskich w Polsce
w badanej cesze „kryzys migracyjny” na łamach GW i Rz
(Liczba publikacji przyporządkowanych do poszczególnych kategorii)

Kościół chrześcijański / kategoria	„Kryzys migracyjny” – GW	„Kryzys migracyjny” – Rz
Kościół rzymskokatolicki	pełna aprobata – 0 aprobata – 7 neutralna – 0 dezaprobata – 2	pełna aprobata – 0 aprobata – 5 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Kościół ewangelicko-augsburski	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Kościół ewangelicko-reformowany	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Kościół ewangelicko-metodystyczny	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0

Źródło: Opracowanie własne.

Dane liczbowe zawarte w tabeli 3 ukazują, że najważniejsze polskie dzienniki przywołały wyłącznie stanowisko liderów Kościoła rzymskokatolickiego odnośnie do kryzysu migracyjnego. Komunikaty pozostałych Kościołów zostały przedstawione przez GW i Rz jedynie przy okazji prezentacji wspólnego przesłania Kościołów chrześcijańskich, wzywających wiernych do modlitwy i świadczenia pomocy potrzebującym z 30 czerwca 2016 r.⁴⁸ Na tej podstawie stanowisko każdego z Kościołów chrześcijańskich, które podpisało dokument, autor zaklasyfikował do kategorii „aprobata”.

Zarówno „Rzeczpospolita”, jak i „Wyborcza” dostrzegły głos Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce, dotyczący jego udziału w dyskusji na temat możliwości roz-

⁴⁸ T. Krzyżak, *Kościóły mocno o uchodźcach*, „Rzeczpospolita”, 1 VII 2016 r., s. A6. („O pomoc dla imigrantów apelują Kościoły chrześcijańskie działające w Polsce. Przygotowały wspólne przesłanie, na co decydują się bardzo rzadko.”); D. Flis, *Hierarchowie: Jezus też był uchodźcą*, „Gazeta Wyborcza”, 1 VII 2016 r., s. 6. („Zwierzchnicy Kościołów chrześcijańskich w Polsce podpisali wczoraj wspólne przesłanie ws. uchodźców. Przypominają w nim, że pomoc potrzebującym jest obowiązkiem chrześcijan”).

wiązania kryzysu migracyjnego. 5 tekstów prasowych opublikowanych na łamach Rz (co stanowi 100 proc. tekstów odnoszących się do stanowiska Kościołów chrześcijańskich w badanej cesze „kryzys migracyjny”) oraz 7 tekstów GW (77,78 proc. – 7 spośród 9 tekstów odnoszących się do stanowiska Kościołów chrześcijańskich w badanej cesze „kryzys migracyjny”) zostało zaklasyfikowanych do kategorii „aprobata”. Są to publikacje, które ukazują stanowisko Kościoła katolickiego w Polsce dotyczące gotowości warunkowego przyjęcia uchodźców do Polski oraz udzielenia im pomocy, ale nie bezwarunkowej⁴⁹.

Autor odnotował dwie publikacje „Gazety Wyborczej”, zaklasyfikowane do kategorii „dezaprobata”. Jedna z nich prezentowała hierarchię Kościoła katolickiego w Polsce, tuż po decyzji Angeli Merkel z 31 sierpnia 2015 r., jako milczącą i dystansującą się wobec nauczania papieża Franciszka w sprawie uchodźców⁵⁰, druga zaś wyraziła dezaprobatę wobec opinii niektórych duchownych katolickich, przestrzegających przed zalewem islamu, który w ich opinii związany jest z przybyciem uchodźców do Europy⁵¹. W „Wyborczej”, która podjęła się krytyki postawy niektórych duchownych Kościoła rzymskokatolickiego, wobec ich bierności w obliczu problemu kryzysu migracyjnego, należy odnotować także te teksty prasowe, które podkreśliły zaangażowanie poszczególnych polskich biskupów katolickich na rzecz uchodźców⁵².

⁴⁹ T. Krzyżak, „*Nie*” dla imigrantów, „Rzeczpospolita”, 7 IX 2015 r., s. A1 („Każda parafia powinna okazać rzeczywistą pomoc uchodźcom – stwierdził przewodniczący episkopatu Polski.); B. Chrabota, *Chrześcijański obowiązek*, „Rzeczpospolita”, 7 IX 2015 r., s. A2. („Byłem przybyszem i przyjęliście mnie – powtarzają Ewangelię polscy biskupi. Nieobojętny jest również papież Franciszek, który przypomina o chrześcijańskim miłosierdziu wobec uchodźców. Jeśli więc mieliśmy przez chwilę wątpliwość co do stanowiska Kościoła, oto jest, szlachetne i trudno o nim powiedzieć inaczej: oczywiście”); T. Krzyżak, *Kościół pomaga w ciszy*, „Rzeczpospolita”, 8.09.2015, s. A5 („Arcybiskup Józef Michalik napisał w poniedziałek na Twitterze, że Polacy nieraz dawali schronienie ludziom przesładowanym. sami też niejednokrotnie tej życzliwości od innych narodów doznawaliśmy i trzeba ją odwzajemnić. [...] Ludziom poszkodowanym w ramach działań wojennych pomoc przede wszystkim potrzebna jest tam, na miejscu. I my od początku konfliktu na Bliskim Wschodzie to robimy – wyjaśnia ks. prof. Waldemar Cisko, szef polskiego oddziału Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie. W akcję niesienia pomocy uchodźcom włączą się także parafie archidiecezji warszawskiej”); C. Kościelniak, *Szantaż imigrantami*, „Rzeczpospolita”, 14.09.2015, s. A10 („Kwestia imigrantów wywołuje również dyskusję etyczną. Papież Franciszek zaapelował, aby każda parafia przyjęła jedną rodzinę uchodźców. W Polsce do tej kwestii odniósł się prymas abp Wojciech Polak, mówiąc, że pomoc jest potrzebna, lecz powinna być przemyślana i zorganizowana”).

⁵⁰ K. Sawicki, *Imigranci – test Kościoła*, „Gazeta Wyborcza”, 2.09.2015, s. 11.

⁵¹ P. Żytnicki, T. Nyczka, *Księża hejtują w sieci*, „Gazeta Wyborcza”, 14.09.2015, s. 4.

⁵² M. Wilgocki, *Podróżnych w dom przyjmaj*, „Gazeta Wyborcza”, 5–6.09.2015, s. 3. („Gesty te [list Rady Episkopatu ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek o chrześcijańskim obowiązku pomocy uchodźcom ratującym swoje życie, wypowiedzi abp Hosera, Kupnego i Polaka wzywające Polaków do udzielenia pomocy uchodźcom] znaczą wiele. Ale potrzeba czegoś jeszcze. Głośnej konferencji prasowej. Mocnego listu pasterskiego, który zostałyby odczytany we wszystkich parafiach. Biskupi mogą uczynić jeszcze wiele dobra. Także dla uchodźców, którzy wierzą w innego Boga”); PCG, *Parafie już czekają na uchodźców*, „Gazeta Wyborcza”, 8.09.2015, s. 8. (W artykule tym GW z uznaniem odnosi się do zbiórki dokonanej przez parafię z poznańskich Jeżyc, deklaracji pomocy diecezjalnych Caritas oraz rzeczników prasowych kurii diecezjalnych).

4.2. STANOWISKO LIDERÓW POLITYCZNYCH W RELACJACH GW I RZ

Ogółem 30 tekstów GW i 25 tekstów Rz odniosło się do stanowiska liderów politycznych w kwestii kryzysu migracyjnego i zamachów terrorystycznych⁵³. Tabele 4 i 5 prezentują liczbę publikacji zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w badanej cesze „kryzys migracyjny” i „akty terrorystyczne” na łamach GW i Rz.

Tabela 4. Stanowisko najważniejszych ugrupowań politycznych w Polsce w badanej cesze „kryzys migracyjny” na łamach GW i Rz (Liczba publikacji przyporządkowanych do poszczególnych kategorii)

Ugrupowanie polityczne / kategoria	„Kryzys migracyjny” – GW	„Kryzys migracyjny” – Rz
Prawo i Sprawiedliwość	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 11	pełna aprobata – 0 aprobata – 2 neutralna – 1 dezaprobata – 1
Platforma Obywatelska	pełna aprobata – 0 aprobata – 8 neutralna – 0 dezaprobata – 4	pełna aprobata – 0 aprobata – 10 neutralna – 2 dezaprobata – 2
Kukiz'15	pełna aprobata – 0 aprobata – 0 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 0 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Nowoczesna	pełna aprobata – 0 aprobata – 0 neutralna – 0 dezaprobata – 0	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 0
Polskie Stronnictwo Ludowe	pełna aprobata – 0 aprobata – 1 neutralna – 0 dezaprobata – 2	pełna aprobata – 0 aprobata – 5 neutralna – 1 dezaprobata – 2

Źródło: Opracowanie własne.

⁵³ Niektóre z analizowanych tekstów prezentowały stanowiska poszczególnych liderów politycznych w obydwu badanych cechach („kryzys migracyjny”, „akty terrorystyczne”), lub też poszczególne publikacje prasowe zawierały poglądy kilku liderów politycznych w analizowanych kwestiach. Z tego też powodu sumaryczna liczba analizowanych tekstów GW i Rz jest mniejsza od łącznej liczby poszczególnych reprezentacji kategorii w dwóch badanych cechach.

Tabela 5. Stanowisko najważniejszych ugrupowań politycznych w Polsce w badanej cesze „akty terrorystyczne” na łamach GW i Rz (Liczba publikacji przyporządkowanych do poszczególnych kategorii)

Ugrupowanie polityczne / kategoria	„Akty terrorystyczne” – GW	„Akty terrorystyczne” – Rz
Prawo i Sprawiedliwość	asocjacja – 7 brak asocjacji – 0 neutralna – 1	asocjacja – 3 brak asocjacji – 0 neutralna – 1
Platforma Obywatelska	asocjacja – 0 brak asocjacji – 1 neutralna – 0	asocjacja – 2 brak asocjacji – 0 neutralna – 0
Kukiz’15	asocjacja – 0 brak asocjacji – 0 neutralna – 0	asocjacja – 0 brak asocjacji – 0 neutralna – 0
Nowoczesna	asocjacja – 0 brak asocjacji – 0 neutralna – 0	asocjacja – 0 brak asocjacji – 0 neutralna – 0
Polskie Stronnictwo Ludowe	asocjacja – 0 brak asocjacji – 0 neutralna – 0	asocjacja – 2 brak asocjacji – 0 neutralna – 0

Źródło: Opracowanie własne.

Polskie dzienniki przedstawiły zasadniczo stanowisko dwóch głównych partii politycznych: Prawa i Sprawiedliwości oraz Platformy Obywatelskiej, pominięły natomiast wypowiedzi liderów partii Kukiz’15. W przypadku Nowoczesnej autor odnotował jedną tylko publikację prasową, którą przyporządkował do kategorii „aprobata” w badanej cesze „kryzys migracyjny”⁵⁴. W przypadku Polskiego Stronnictwa Ludowego, wypowiedzi premier Ewy Kopacz w imieniu rządu zostały przyporządkowane jednocześnie jako reprezentujące głos liderów PO i PSL. Nie odnotował natomiast, by analizowane tytuły prasowe osobno zaprezentowały głos przywódców „ludowców”.

Wizerunek Prawa i Sprawiedliwości w dwóch analizowanych tytułach prasowych różni się znacząco. W „Gazecie Wyborczej” jest to obraz partii wyrażającej dezaprobatę, sprzeciw wobec przyjmowania uchodźców (11 spośród 12 publikacji GW w badanej cesze „kryzys migracyjny”, czyli 91,67 proc. publikacji GW zostało zaklasyfikowanych do kategorii „dezaprobata”⁵⁵), jak również obraz partii wska-

⁵⁴ J. Nizinkiewicz, *Referendum jest sierotą* (wywiad z Ryszardem Petru), „Rzeczpospolita”, 3.09.2015, s. A7. („JN: Czy Polskę stać na przyjęcie uchodźców? RP: Nie chodzi tylko o kwestie finansowe. Nie mamy odpowiednich zasobów, czyli ludzi, infrastruktury, która służy skutecznej integracji uchodźców. Nie oznacza to, że nie będziemy ich przyjmowali w przyszłości – np. taki problem może się pojawić w stosunku do Ukraińców. Dlatego warto dzisiaj przyjąć niewielką liczbę uchodźców, aby zdobyć odpowiednie kompetencje i sprawdzić skuteczne metody integracji”).

⁵⁵ A. Kublik, *Liberalowie są za uchodźcami, konserwatyści – przeciw* (wywiad z K. Skarżyńską),

zującej kryzys migracyjny jako przyczynę ataków terrorystycznych w Europie (7 spośród 8 publikacji GW w badanej cesze „akty terrorystyczne” zostało zaklasyfikowanych do kategorii „asocjacja”⁵⁶). W „Rzeczpospolitej” natomiast poglądy liderów PiS w sprawie kryzysu migracyjnego nie ujawniają dominującej kategorii, natomiast w badanej cesze „akty terrorystyczne” zauważa się zbieżność w relacjonowaniu stanowiska PiS z publikacjami GW (w przypadku Rz 3 spośród 4 publikacji, czyli 75 proc. publikacji Rz, zostało zaklasyfikowanych do kategorii „asocjacja”⁵⁷).

W przypadku stanowiska Platformy Obywatelskiej prezentowanego w GW i Rz w badanej cesze „kryzys migracyjny”, autor nie odnotował większych różnic między przekazami dwóch dzienników. Większość publikacji „Wyborczej” i „Rzeczpospolitej” została przyporządkowana do kategorii „aprobata” (w przypadku GW jest to 8 spośród 12 tekstów, czyli 66,67 proc. publikacji GW; w przypadku Rz jest to 10 spośród 14 tekstów, czyli 71,42 proc.)⁵⁸. Jeśli chodzi natomiast

„Gazeta Wyborcza”, 9.09.2015, s. 5 („Prawicowi publicyści nazywają uchodźców *najeżdźcami*, zwolennicy PiS protestują przeciwko ich przyjmowaniu. Twarz polskiego konserwatysty jest egoistyczna, okrutna, agresywna”); R. Grochal, A. Kondzińska, *Gra uchodźcami w kampanii*, „Gazeta Wyborcza”, 10.09.2015, s. 3 („Dla PiS i jego sojuszników sprawa uchodźców to nowe paliwo do straszenia obcymi, zanikiem chrześcijańskiej kultury, podsycania ksenofobii, rasistowskich nastrojów i grania na antyniemieckiej nutce. [...] Kandydatka PiS na premiera Beata Szydło mówiła w Radiu Kraków, że ‘Niemcy chcą szantażować Europę’. – To ich problem. Uchodźcy chcą dotrzeć do Niemiec. Tam mogą szukać lepszego życia. Niemcy próbują nas szantażować i stawiać pod ścianą – oceniła”).

⁵⁶ P. Wroński, *PiS szokuje w sprawie uchodźców*, „Gazeta Wyborcza”, 16.11.2015, s. 7. („Politycy PiS wycofują się rakiem ze słów przyszłego ministra ds. europejskich Konrada Szymańskiego, który zaraz po zamachu w Paryżu powiedział, że Polska nie wykona unijnych ustaleń w sprawie przyjęcia imigrantów”); K. Kolenda-Zaleska, *Błąd nie tylko dyplomatyczny*, „Gazeta Wyborcza”, 17.11.2015, s. 2 („Z pewnością Europę czeka poważna debata o tym, jak pomóc uchodźcom i jak zapewnić bezpieczeństwo w Europie, jak ocalić naszą cywilizację, ale łączenie zamachów w Paryżu z tragedią uchodźców jest niegodne”).

⁵⁷ A. Stankiewicz, *PiS apeluje o zamknięcie granic*, „Rzeczpospolita”, 16.11.2015, s. A7 („Nowy rząd ma rozważyć zaostrezenie stanowiska w sprawie podziału uchodźców między kraje UE. [...] Będę apelował do partnerów w Unii o zmianę szkodliwej decyzji o otwarciu granic – zapowiada przyszły szef polskiej dyplomacji Witold Waszczykowski”); R. Graczyk, *Dżihad i pożyteczni idioci*, „Rzeczpospolita”, 20.11.2015, s. A15. („Słowa polityków PiS po zamachach we Francji były niefortunne i niesłuszne, ale list przeciwko tym wypowiedziom to czyste lewactwo, zamykanie oczu na rzeczywiste problemy”).

⁵⁸ M. Shaded, *Muzułmanie nie muszą uciekać*, „Rzeczpospolita”, 3.09.2015, s. A11 („Polska dobrze robi, sprzeciwiając się narzuceniu przez Brukselę automatycznego systemu rozdzielania imigrantów. [...] Niezależnie od tego polski rząd zgodził się na przyjęcie 2 tys. uchodźców, będzie musiał zapewne o wiele więcej, ...); j.bie, *Wielokrotnie więcej uchodźców do Polski*, „Rzeczpospolita”, 4.09.2015, s. A1 („Minister ds. europejskich Rafał Trzaskowski mówi jednak Rzeczpospolitej: Możemy przystać jedynie na dobrowolny system przyjmowania uchodźców, i to taki, który odpowiada naszym możliwościom”); A. Słojewska, J. Bielecki, *Migracja: Unia ulega emocjom*, „Rzeczpospolita”, 4.09.2015, s. A8 („Propozycję Junckera nasz kraj jednak odrzuca. Nie zgadza się przede wszystkim na obligatoryjny charakter mechanizmu. – Dla nas do przyjęcia jest jedynie system dobrowolny. I to taki, który odpowiada naszym możliwościom integracji uchodźców – mówi Rz minister ds. europejskich Rafał Trzaskowski”); A. Słojewska, *Europa nadal podzielona*, „Rzeczpospolita”, 7.09.2015, s. A7 („Jesteśmy zobowiązani do solidarności z Europą, ale solidarność ta musi być odpowiedzialna i działać w dwie strony. Nasza solidarność musi odpowiadać możliwościom naszego kraju – powiedziała premier Ewa Kopacz. Ale zdecydowanie opieramy się pomysłowi stworzenia stałego mechanizmu, który

o badaną cechę „akty terrorystyczne”, stanowisko PO w „Wyborczej” autor zaklasyfikował do kategorii „brak asocjacji”⁵⁹, w przypadku zaś „Rzeczpospolitej” – do kategorii „asocjacja”⁶⁰.

5. INTERPRETACJA WYNIKÓW I WNIOSKI

Przeprowadzona analiza dowiodła, że przekaz medialny nie jest zbieżny z instytucjonalnym, w kwestiach stanowiska polskich liderów religijnych i politycznych wobec poddanych badaniom zagadnień. Stwierdzono pominięcie przez tytuły prasowe punktu widzenia niekatolickich Kościołów chrześcijańskich odnośnie do kryzysu migracyjnego oraz pominięcie wszystkich bez wyjątku poglądów Kościołów chrześcijańskich na temat zamachów terrorystycznych.

Publikacje prasowe marginalnie zaprezentowały stanowisko Nowoczesnej, Kukiz'15 oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego lub je całkowicie pominęły. Można skonstatować, że polskie dzienniki opiniotwórcze skoncentrowały się na przekazie liderów Kościoła rzymskokatolickiego i polityków Prawa i Sprawiedliwości oraz Platformy Obywatelskiej. W „Rzeczpospolitej” autor odnotował odmienne od instytucjonalnego zaprezentowanie stanowiska PiS w cesze „kryzys migracyjny” oraz stanowiska PO w cesze „akty terrorystyczne”. W „Gazecie Wyborczej” w badanych cechach zauważa się zbieżność z komunikatem instytucjonalnym (w przypadku poglądów PiS i PO).

Kościół katolicki jest największą wspólnotą wyznaniową w Polsce i jedynym liczącym się aktorem politycznym spośród wspólnot wyznaniowych w Polsce⁶¹. Badania politologiczne pokazują, że jego hierarchie wypowiadają się na tematy

byłby automatycznie stosowany w czasie każdego kolejnego kryzysu imigracyjnego”); T. Bielecki, *Fala idzie na Zachód*, „Gazeta Wyborcza”, 4.09.2015, s. 1. („Premier Ewa Kopacz sygnalizuje gotowość do przyjęcia trochę większej liczby uchodźców, ale nie 7 tys.). Obowiązkowemu rozdzielnikowi przeciwna jest Grupa Wyszehradzka [...]”); B. Wieliński, L. Palata, *Wyszehrad sceptyczny*, „Gazeta Wyborcza”, 5–6.09.2015, s. 5.

⁵⁹ R. Grochal, *Trzaskowski: PiS kluczy w sprawie uchodźców* (wywiad z R. Trzaskowskim, posłem PO, byłym sekretarzem stanu ds. europejskich w MSZ), „Gazeta Wyborcza”, 18.11.2015, s. 5 („RG: Część polskiej prawicy, w tym minister ds. europejskich Konrad Szymański, ale także politycy niemieccy, próbują wykorzystać zamachy w Paryżu jako pretekst, by przeciwstawić się przyjmowaniu uchodźców. Czy można stawiać znak równości między uchodźcami i terrorystami? RT: – Jedno z drugim nie ma nic wspólnego. Większość terrorystów ma europejskie paszporty, dostają się legalnie do krajów UE. Przecież zamach w Paryżu był przygotowywany od wielu miesięcy, a proces relokacji nie został jeszcze nawet uzgodniony”).

⁶⁰ M. Shaded, *Muzułmanie nie muszą uciekać*, „Rzeczpospolita”, 3.09.2015, s. A11 („Polski rząd wskazuje na zagrożenie terrorystyczne w razie niekontrolowanej imigracji. Czy to nie przesada? To bardzo poważne zagrożenie. Wywiad ocenia, że już teraz w Polsce może być przeszło 100 tys. muzułmanów. A przecież celem islamu jest wprowadzenie szariatu, prawa całkowicie sprzecznego z demokratyczną konstytucją, dla mnie wręcz nazistowskiego, totalitarnego, które wpływa na każdą dziedzinę życia człowieka i łamie jego prawa.”)

⁶¹ K. Kowalczyk, *Typologia grup interesu artykułujących postulaty Kościoła katolickiego w Polsce*, „Przegląd Politologiczny”, nr 2/2017, s. 177.

społeczno-polityczne, np. przy okazji kampanii wyborczych⁶², zabierają także głos w dyskursie publicznym, broniąc życia i podstawowych wartości chrześcijańskich⁶³. Katolicka nauka społeczna jest istotnym punktem odniesienia w różnego rodzaju debatach obecnych w sferze publicznej. Nie sposób również pominąć wpływu polskich mediów katolickich na opinię publiczną⁶⁴. Ścisłe relacje polityki i religii w kontekście polskim mają swoje odniesienie zasadniczo do Kościoła katolickiego, trudno natomiast dostrzec ten fenomen wzajemnych odniesień w stosunek do pozostałych Kościołów chrześcijańskich w Polsce. Polacy są narodem, który od początku swojego istnienia związany jest z katolicyzmem. Z narodu polskiego pochodzą znani na całym świecie wielcy święci Kościoła katolickiego: s. Faustyna Kowalska, o. Maksymilian Kolbe, Jan Paweł II. Są to ważne czynniki legitymizujące nadrzędną rolę Kościoła rzymskokatolickiego wobec innych wspólnot wyznaniowych, w opinii autora, determinują obecność głosu hierarchicznego Kościoła w polskich dziennikach.

Działalność i nauczanie zwierzchników chrześcijańskich Kościołów niekatolickich są niemal niedostrzegalne w polskim dyskursie politycznym i nie odnoszą się również do nich liderzy polityczni. Wynika to z tego, że protestanci w Polsce nie stanowią zbyt licznej grupy wyznaniowej, a ich zasadnicza działalność ma charakter charytatywny, społeczny i oświatowy⁶⁵.

Ogólnopolskie dzienniki opinii skoncentrowały swoją uwagę na poglądach PiS i PO w kwestii kryzysu migracyjnego oraz w kwestii aktów terrorystycznych. Te dwie partie polityczne stanowią dwie największe, konkurujące z sobą, siły polityczne w Polsce w drugiej dekadzie XXI w. W 2015 r. odbywały się w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne. Główna walka wyborcza w czasie trwających kampanii przebiegała pomiędzy politykami PiS i PO. Zasadnicza uwaga dzienników była zatem skoncentrowana na poglądach liderów tychże ugrupowań.

Polska prasa nie stanowiła neutralnego kanału transmisji informacji dotyczących opinii liderów politycznych i religijnych w kontekście kryzysu migracyjnego i aktów terrorystycznych. Promowani byli przywódcy, liderzy, „twarze” najważniejszych partii czy zwierzchnicy największych związków wyznaniowych, a pomijani ci „mniej znaczący” (mniej reprezentatywni, czy też o mniejszym poparciu politycznym). Wniosek ten potwierdziły nieznaczne wypowiedzi

⁶² R. Leśniczak, *Polish Catholic press and political communication of the Church on the basis of the 2000–2015 presidential election*, „Political Preferences”, nr 18/2018, s. 37–56; R. Leśniczak, *The communicative role of the Catholic Church in Poland in the 2015 presidential election and its perception by the public*, „Church, Communication and Culture”, nr 1(1), s. 268–285

⁶³ D. Szelewa, *Killing ‘Unborn Children’? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989*, „Social & Legal Studies”, nr 25.6 (2016), s. 741–764; S.P. Ramet, *Controversies in the Social and Political Engagement of the Catholic Church in Poland Since 1988*, w: *Religion, Politics, and Values in Poland*, red. S. Ramet, I. Borowik, New York 2017, s. 19–40.

⁶⁴ Ł. Machaj, K. Białas-Zielińska, *The Institutional Catholic Church in Poland on European Integration*, „Wrocław Review of Law, Administration & Economics”, nr 3.1 (2014), s. 1–13; E. Nowak, R. Riedel, *Radiomaryjna subkultura polityczna – media katolickie jako podmiot systemu politycznego w Polsce*, „Studia Medioznawcze”, nr 2(37)/2009, s. 11–30.

⁶⁵ P. Jagiełło, *Polski protestantyzm w życiu publicznym*, „Acta Erasmiana VIII. Wiara, polityka, religia”, Wrocław 2015, s. 107–113.

zwierzchników Kościołów niekatolickich w sprawie kryzysu migracyjnego, które pojawiły się w GW i Rz. Brak stanowiska tychże liderów religijnych w tych dziennikach nie oznacza, że temat narastającego napływu uchodźców do Europy w 2015 r. przemilczeli.

Brak zbieżności przekazu medialnego z instytucjonalnym można uzasadnić, odwołując się do procesów mediatyzacji sfery publicznej. Polska prasa opinii jest integralną częścią przemysłu opinii publicznej, decyduje o nagłaśnianiu bądź przemilczaniu wybranych tematów, punktów widzenia. Głos liderów największych partii politycznych został przez Rz i GW nagłośniony, a opinie pozostałych reprezentantów polskiej sceny politycznej zostały zmarginalizowane. Dzienniki te wpływały także na sformułowanie agendy politycznej. Prasa opinii w kontekście kwestii kryzysu migracyjnego i terroryzmu nie pominęła nazwisk najważniejszych polityków (Kopacz, Szydło, Kaczyński) oraz wypowiedzi przewodniczącego KEP, arcybiskupa Gądeckiego. Wskazuje to, że personalizacja odnosi się nie tylko do sfery polityki, ale również religii. Podjęta analiza prasoznawcza dowiodła, że polityczni liderzy oraz zwierzchnicy Kościołów są niejako twarzą, wizytówką instytucji czy organizacji, którą reprezentują.

Dlaczego polska prasa opinii przemilczała stanowisko Kościołów potępiające zamachy terrorystyczne w Paryżu? Być może dzienniki chciały zachować profil świecki i uznały, że bardziej stosownym miejscem na zamieszczenie poglądów zwierzchników kościołów jest prasa religijna.

W opinii autora, „Rzeczpospolita”, nie eksponując silnego sprzeciwu Prawa i Sprawiedliwości w kwestii przyjmowania uchodźców oraz przyporządkowując stanowisko PO w cesze „akty terrorystyczne” do kategorii „asocjacja” (choć była to zaledwie jedna publikacja), kreśli wizerunek polskich liderów politycznych dość przychylnie nastawionych na propozycję tzw. *Willkommenskultur* autorstwa Angeli Merkel, a przynajmniej nie ukazuje dezaprobaty czy kontestacji polityki otwartych granic dla uchodźców, wyrażanej przez partię, której liderem jest Kaczyński.

Analizowany *case study* powinien skłaniać do postawienia pytania o dalsze perspektywy związane z obecnością w dyskursie publicznym i medialnym Kościoła katolickiego i pozostałych Kościołów chrześcijańskich. W opinii autora głos polskich biskupów katolickich będzie nadal odgrywał istotną rolę w kwestiach, w których istnieje odniesienie do katolickiej nauki społecznej, nawet jeśli, jak słusznie zauważa polski socjolog Janusz Mariański, współczesne procesy sekularyzacji w warunkach społeczeństwa pluralistycznego i ponowoczesnego, przyczyniają się do ustawicznej transformacji i restrukturyzacji religii. W jego opinii Kościół katolicki w Polsce znalazł się w stanie defensywy, a silna fala laicyzmu próbuje usunąć go z życia publicznego⁶⁶. W przypadku pozostałych Kościołów chrześcijańskich nie należy się spodziewać ich narastającej roli w dyskursie odnoszącym się do agendy politycznej.

⁶⁶ J. Mariański, *Kościół katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego – analiza socjologiczna*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, nr 14/2017, s. 142–145.

BIBLIOGRAFIA

- Bergfeld M., *Germany's Willkommenskultur*, „Global Labour Journal”, 8.1 (2017), 80–89.
- Bielecki T., *Fala idzie na Zachód*, „Gazeta Wyborcza”, 4.09.2015.
- Bove V., Böhmelt T., *Does immigration induce terrorism?*, „The Journal of Politics”, 78.2 (2016), 572–588.
- Buchowski M., *A New Tide of Racism, Xenophobia, and Islamophobia in Europe: Polish Anthropologists Swim Against the Current*, „American Anthropologist”, 119.3 (2017), 519–523.
- Carrera S., Blockmans S., Gros D., & Guild E., *The EU's Response to the Refugee Crisis: Taking Stock and Setting Policy Priorities. CEPS Essay*, 20/16 (2015), <https://ssrn.com/abstract=2715460> (dostęp: 1.05.2020).
- Chrabota B., *Chrześcijański obowiązek*, „Rzeczpospolita”, 7.09.2015.
- Dahl M., Dziudzik A., *Państwa Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego z 2015 roku*, „Unia Europejska.pl”, 244.3 (2017), 17–25.
- Duszczyk M., *Scenariusze rozwoju sytuacji. Czy „kryzys ukraiński” zmieni polską politykę migracyjną?*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 41.2 (2016), 37–56.
- Flis D., *Hierarchie: Jezus też był uchodźcą*, „Gazeta Wyborcza”, 1.07.2016.
- Giemza G., *Polska Rada Ekumeniczna wobec aktualnego kryzysu migracyjnego*, w: *Swój i obcy w kontekście współczesnego kryzysu migracyjnego. Doświadczenia i zadania Kościołów i społeczeństwa*, red. Z. Glaeser, G. Giemza, (pp. 33–50), Warszawa 2017.
- Główny Urząd Statystyczny, *Wyznania religijne w Polsce 2012–2014*, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia, Warszawa 2016.
- Graczyk R., *Dżihad i pożyteczni idioci*, „Rzeczpospolita”, 20.11.2015.
- Grochal R., *Trzaskowski: PiS kluczy w sprawie uchodźców (wywiad z R. Trzaskowskim, posłem PO, byłym sekretarzem stanu ds. europejskich w MSZ)*, „Gazeta Wyborcza”, 18.11.2015.
- Grochal R., Kondzińska A., *Gra uchodźcami w kampanii*, „Gazeta Wyborcza”, 10.09.2015.
- Hann C., *The fragility of Europe's Willkommenskultur*, „Anthropology Today”, 31.6 (2015), 1–2.
- IAR, PAP, *PiS ws. przyjmowania uchodźców: nasze stanowisko jest niezmiennie*, 30.12.2017, <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1974284,PiS-ws-przyjmowania-uchodzcow-nasze-stanowisko-jest-niezmiennie> (dostęp: 1.05.2020).
- Instytut Monitorowania Mediów, *Najbardziej opiniotwórcze polskie media w 2015 roku*, https://www.imm.com.pl/sites/default/files/raporty/najbardziej_opiniotworcze_media_w_2015.pdf (dostęp: 1.05.2020).
- Instytut Monitorowania Mediów, *Najbardziej opiniotwórcze polskie media w 2016 roku*, https://www.imm.com.pl/sites/default/files/raporty/najbardziej_opiniotworcze_media_w_2016_0.pdf (dostęp: 1.05.2020).
- j.bie., *Wielokrotnie więcej uchodźców do Polski*, „Rzeczpospolita”, 4.09.2015.
- Jagiello P., *Polski protestantyzm w życiu publicznym*, „Acta Erasiana VIII (2015). Wiara, polityka, religia” 107–113.
- Jóźwiak E., *Apel Synodu Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP w sprawie sytuacji w Iraku*, 10.09.2014, <http://www.reformowani.pl/index.php/kosciol/oswiadczenia/97-2014-apel-synodu-kosciola-ewangelicko-reformowanego-w-rp-w-sprawie-sytuacji-w-iraku> (dostęp: 1.05.2020).
- KAI, *Kościół po zamachach w Paryżu*, 13.11.2015, <https://ekai.pl/kosciol-po-zamachach-w-paryzu/> (dostęp: 1.05.2020).
- Klamka zapadła: rząd Ewy Kopacz zgodził się na przyjęcie islamskich imigrantów od 2016 roku. Na początek będzie ich 5 tysięcy*, 23.09.2015, <http://wgosparce.pl/informacje/21156-klamka-zapadla-rzad-ewy-kopacz-zgodzil-sie-na-przyjecie-islamskich-imigrantow-od-2016-roku-na-poczatek-bedzie-ich-5-tysiecy> (dostęp: 1.05.2020).
- Kolenda-Zaleska K., *Błąd nie tylko dyplomatyczny*, „Gazeta Wyborcza”, 17.11.2015.
- Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski ws. Uchodźców*, 8.09.2015, <http://episkopat.pl/komunikat-prezydium-konferencji-episkopatu-polski-ws-uchodzcow-2/> (dostęp: 1.05.2020).
- Kościelniak C., *Szantaż imigrantami*, „Rzeczpospolita”, 14.09.2015.

- Kowalczyk K., *Typologia grup interesu artykułujących postulatory Kościoła katolickiego w Polsce*, „Przegląd Politologiczny”, 2 (2017), 177–188.
- Krzyżak T., *Kościół mocno o uchodźcach*, „Rzeczpospolita”, 1.07.2016.
- Krzyżak T., *Kościół pomaga w ciszy*, „Rzeczpospolita”, 8.09.2015.
- Krzyżak T., *„Nie” dla imigrantów*, „Rzeczpospolita”, 7.09.2015.
- Kublik A., *Liberałowie są za uchodźcami, konserwatyści – przeciw* (wywiad z K. Skarżyńską), „Gazeta Wyborcza”, 9.09.2015.
- lap/Radio Gdańsk, *Szczuka atakuje Kukiza za jego reakcję na zamachy w Paryżu. Chory umysł*, 17.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/272104-szczuka-atakuje-kukiza-za-jego-reakcje-na-zamachy-w-paryzu-chory-umysl> (dostęp: 1.05.2020).
- Leśniczak R., *Polish Catholic press and political communication of the Church on the basis of the 2000–2015 presidential election*, „Political Preferences”, 18 (2018), 37–56.
- Leśniczak R., *The communicative role of the Catholic Church in Poland in the 2015 presidential election and its perception by the public*, „Church, Communication and Culture”, 1.1 (2016), 268–285.
- List pasterski Europejskiej Rady Metodystycznej do metodystycznych zborów*, „Pielgrzym Polski”, 908 XI–XII/2015.
- List pasterski w sprawie uchodźców przygotowany przez Europejską Radę Metodystyczną we wrześniu 2015 r. w Ruse (Bułgaria)*, <http://metodysci.pl/list-pasterski/> (dostęp: 1.05.2020).
- lw, *Ewa Kopacz składa kwiaty przed ambasadą francuską. „W imieniu swoim własnym i narodu chce powiedzieć, że z tego miejsca płynie smutek i solidarność”*, 14.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/271767-ewa-kopacz-sklada-kwiaty-przed-ambasada-francuska-w-imieniu-swoi-wlasnym-i-narodu-chce-powiedziec-ze-z-tego-miejsca-plynie-smutek-i-solidarnosc> (dostęp: 1.05.2020).
- Machaj Ł., Białas-Zielińska K., *The Institutional Catholic Church in Poland on European Integration*, „Wrocław Review of Law, Administration & Economics”, 3.1 (2014), 1–13.
- Mariański J., *Kościół katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego – analiza socjologiczna*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 14 (2017), 141–166.
- MAW/PAP, *Piechociński ostro o przyjmowaniu uchodźców: Jestem zdziwiony, czego innego chcieliśmy na szczycie UE*, 10.07.2015, <http://www.newsweek.pl/polska/janusz-piechocinski-krytykuje-decyzje-o-przyjeciu-uchodzcow-do-polski,artykuly,366562,1.html> (dostęp: 1.05.2020).
- mk, *Głosy polskich Kościołów po zamachach w Paryżu*, 15.11.2015, <https://ekumenia.pl/aktualnosc/glosy-polskich-kosciolow-po-zamachach-w-paryzu/> (dostęp: 1.05.2020).
- Muzalevskaya M., *Europe's refugee crisis: A comparative analysis of Germany and France*, Thesis prepared for the Degree of Master of Arts, International Affairs Frederick S. Pardee School of Global Studies, Boston University 2016.
- Nail T., *A tale of two crises: Migration and terrorism after the Paris attacks*, „Studies in Ethnicity and Nationalism”, 16.1 (2016), 158–167.
- Nesser P., Stenersen A., & Oftedal E., *Jihadi Terrorism in Europe: The IS-Effect. Perspectives on terrorism*, 10.6 (2016), <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/553/html> (dostęp: 1.05.2020).
- Nizinkiewicz J., *Referendum jest sierotą* (wywiad z Ryszardem Petru), „Rzeczpospolita”, 3.09.2015.
- Nowak E., Riedel R., *Radiomaryjna subkultura polityczna – media katolickie jako podmiot systemu politycznego w Polsce*, „Studia Medioznawcze”, 37.2 (2009), 11–30.
- Państwowa Komisja Wyborcza, *Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, http://parlament2015.pkw.gov.pl/349_wyniki_sejm (dostęp: 1.05.2020).
- PAP, *Kukiz apeluje do rządu: Wycofajcie się z decyzji o przyjmowaniu uchodźców*, 22.03.2016, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/516264,zamachy-w-brukseli-kukiz-przyjmowanie-uchodzcow.html> (dostęp: 1.05.2020).

- PAP, *Politycy o kwestii przyjmowania uchodźców w kontekście zamachów w Paryżu*, 15.11.2015, <https://wiadomosci.wp.pl/politycy-o-kwestii-przyjmowania-uchodzcow-w-kontekscie-zamachow-w-paryzu-6027721316082817a> (dostęp: 1.05.2020).
- PCG, *Parafie już czekają na uchodźców*, „Gazeta Wyborcza”, 8.09.2015.
- Petru o zamachu w Nicei: *Na przejazd ciężarówką przez miasto nie jesteśmy przygotowani*, 15.07.2016, <https://www.wprost.pl/kraj/10015274/Petru-o-zamachu-w-Nicei-Na-przejazd-ciezarówka-przez-miasto-nie-jestesmy-przygotowani.html> (dostęp: 1.05.2020).
- Przesłanie Kościołów w Polsce w sprawie uchodźców*, 30.06.2016, <http://episkopat.pl/przeslanie-kosciolow-w-polsce-w-sprawie-uchodzcow-2/> (dostęp: 1.05.2020).
- Radziukiewicz A., *Stanęli u drzwi*, „Przegląd Prawosławny”, maj 2016.
- Ramet S. P., *Controversies in the Social and Political Engagement of the Catholic Church in Poland Since 1988*, w: *Religion, Politics, and Values in Poland*, red. S. Ramet, I. Borowik, (19–40), New York 2017.
- Samiec J., *Doświadczajmy mocy modlitwy! List pasterski Biskupa Kościoła*, 30.04.2015, http://luteranie.pl/nowosci/list_pasterski_biskupa_kosciola,2755.html (dostęp: 1.05.2020).
- Samiec J., *Modlitwa ma olbrzymią moc. Wspominając ofiary zamachów w Paryżu*, 14.11.2015, http://luteranie.pl/nowosci/modlitwa_ma_olbrzymia_moc,3437.html (dostęp: 1.05.2020).
- Samiec J., *Otwórzmy serca dla uchodźców. List pasterski Biskupa Kościoła*, 9.09.2015, http://luteranie.pl/nowosci/otworzmy_serca_dla_uchodzcow,3175.html (dostęp: 1.05.2020).
- Sawicki K., *Imigranci – test Kościoła*, „Gazeta Wyborcza”, 2.09.2015.
- Shaded M., *Muzułmanie nie muszą uciekać*, „Rzeczpospolita”, 3.09.2015.
- Słojewska A., *Europa nadal podzielona*, „Rzeczpospolita”, 7.09.2015.
- Słojewska A., Bielecki J., *Migracja: Unia ulega emocjom*, „Rzeczpospolita”, 4.09.2015.
- Słowo biskupa*, 16.11.2015, <http://metodysci.pl/slowo-biskupa/> (dostęp: 1.05.2020).
- Stankiewicz A., *PiS apeluje o zamknięcie granic*, „Rzeczpospolita”, 16.11.2015.
- Stępień E., *Kaczyński: Przyjmując uchodźców musielibyśmy obniżyć poziom bezpieczeństwa*, 22.05.2017, <http://www.polskatimes.pl/fakty/polityka/a/kaczynski-przyjmujac-uchodzcow-musielibyśmy-obnizyc-poziom-bezpieczenstwa,12100302/> (dostęp: 1.05.2020).
- Streiff P., *Frieden stiften und Flüchtlingselend lindern*, 16.11.2015, <http://www.emk-schweiz.ch/de/news-und-publikationen/news/newsdetail/artikel/2015/nov/-a34915bd35.html> (dostęp: 1.05.2020).
- svl, *Jarosław Kaczyński przed ambasadą Francji: „Mam jedno życzenie dla Francuzów: bądźcie dzielni, bądźcie silni!”*, 14.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/271776-jaroslaw-kaczynski-przed-ambasada-francji-mam-jedno-zyczenie-dla-francuzow-badzie-dzielni-badzie-silni> (dostęp: 1.05.2020).
- Szelewa D., *Killing ‘Unborn Children’? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989*, „Social & Legal Studies”, 25.6 (2016), 741–764.
- TVN24, *Neumann: Nie każdy uchodźca jest terrorystą*, 16.11.2015, <https://www.wprost.pl/525123/Neumann-Nie-kazdy-uchodzca-jest-terrorysta> (dostęp: 1.05.2020).
- TVP Info, *Błaszczak: W Polsce nie ma zamachów, bo cofnęliśmy decyzję rządu PO-PSL*, 13.04.2017, <https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/26897/Blaszczak-W-Polsce-nie-ma-zamachow-bo-cofnelismy-decyzje-rzadu-PO-PSL.html> (dostęp: 1.05.2020).
- Wcisł W., *Migratory crisis in the eyes of the party leaders during the parliamentary campaign in Poland in 2015*, „Political Preferences”, 13 (2016), 21–34.
- Wielński B., Palata L., *Wyszehrad sceptyczny*, „Gazeta Wyborcza”, 5–6.09.2015.
- Wilgocki, M., *Podróżnych w dom przyjmą*, „Gazeta Wyborcza”, 5–6.09.2015.
- Wroński P., *PiS szokuje w sprawie uchodźców*, „Gazeta Wyborcza”, 16.11.2015.
- Zunes S., *Europe’s Refugee Crisis, Terrorism, and Islamophobia*, „Peace review”, 29.1 (2017), 1–6.
- Żytnicki P., Nyczka T., *Księża hejtują w sieci*, „Gazeta Wyborcza”, 14.09.2015.

POLISH RELIGIOUS AND POLITICAL LEADERS ON THE MIGRANT CRISIS AND TERRORIST ATTACKS (2015–2016) – INSTITUTIONAL COMMUNICATION AND MEDIA COVERAGE

Abstract

The context for the research is based on the migrant crisis and terrorist attacks in Europe in the second decade of the 21st century. The aim of this paper was to present the position of Polish leaders of the Christian churches, as well as the leaders of the most significant Polish political parties with regard to the issue of refugees and terrorism from the perspective of Angela Merkel's declaration on the so-called *Willkommenskultur*. The author shall also present the manner of depicting the aforementioned position of the religious and political leaders adopted by the all-Polish daily papers (printed versions of "Gazeta Wyborcza" and "Rzeczpospolita"). The article proved that the media communication does not coincide with the institutional messages with regard to the position of the Polish political and religious leaders with regard to the issues subject to the analysis. The all-Polish opinion-forming daily papers focused only on the opinions of Law and Justice and Civic Platform. The Polish press did not constitute a neutral channel for transmitting information concerning the opinion of the political and religious leaders with regard to the migrant crisis and terrorist attacks. The leaders, the "representatives" of the most important parties or the greatest religious communities were promoted. The less representative or with less political support players were omitted. The author used the press content and system analysis in his research.

Key words: migrant crisis, terrorism, press, political leaders, Christian churches

Nota o Autorze

Ksiądz **Rafał LEŚNICZAK** – doktor habilitowany nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach (UMCS w Lublinie, 2020), doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o poznaniu i komunikacji społecznej (Pontificia Università della Santa Croce, Rzym 2010; nostryfikacja doktoratu – Wydział Filozofii i Socjologii UMCS w Lublinie, 2012). Kierownik Katedry Komunikacji Społecznej, Public Relations i Nowych Mediów w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW w Warszawie. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół komunikowania politycznego, public relations oraz etyki komunikowania.

Kontakt e-mail: rafalles@vp.pl